

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY II.

BARCELONA 31 DE OCTUBRE DE 1879

NÚM. 12.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 2'50 pessetas al any. —Número sol 25 cènts.
—Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuben dirigir-se totas las comunicacions y en las llibrerias de Verdagaer, Texidó y Parera, y Felip.

CONFERENCIAS SOBRE NOCIONES D' ARQUEOLOGIA.

La glíptica y la sigilografia foren l' assumpto de altre de las conferencias donadas per D. Eduart Tàmaro.

La glíptica ó art de grabar sobre pedras duras com també la gliptografia que tracta de son estudi, demostrá que foren conegudas per la mes remota antiguetat, essent práctica constant que las mes hermosas pedras grabadas fossen ofertes als deus. Foren molt prest consideradas aquestas com emblema del poder sobirá y en ellas se grabava lo segell de l' Estat. Sos assumptos variaren al infinit, contantse d' August que primer portá grabada en son anell una sfinx, després una testa d' Alexandre y després la seva propia; y Galba cambiá després aquesta pedra per son segell de familia que tenia un gos en la proa d'un barco. Citá lo passatge del Exodo que 16 segles abans de l' era cristiana designaba las pedras del racional del Sumo Sacerdot ahont portaba escrits los noms de las tribus d' Israel, essent encara molt anterior la cita de l' entrega de l' anell de Pharaó á Joseph, com emblema de son elevat poder. Determiná la forma y dimensions dels escarabeos egipciachs y etruscos primorosament grabats en alt ó baix relleu, forma que també imitaren los Grechs y Romans si bé molt parca é imperfectament. Tractá aprés dels procediments usats pera lo grabat de ditas pedras y dels *litogliphes* ó grabadors de pedras en general ó

dactilioglyphes ó grabadors d'anells; enumerá las materias mes usadas animals, vegetals y minerals; y referí que desde antich foren coneguts los esmalts segons ho acreditan escarabeos egipciachs. Exposá que duas testas de perfil en igual direcció prenen lo nom de *conjugadas*; *oposadas* quan miran á costats contraris y *afrontadas* quan l'una á l'altre se miran. *Abraxas* ó pedras basilidianas las que portan figuras de divinitats egipcias combinadas ab lletres llatinas y *cilindres*, pedras ab lletres ó imatjes, llargas y atravessadas en sa longitut, usadas com amulets y trovantsen moltes en Egipte y Persia. Feta alguna menció dels assumptos mes usuals en las pedras grabadas, indicá que moltes portaban inscripcions referents, en las etruscas, al personatge representat, en las gregas al artista son autor y en las romanas á son possessor ó al artista. Ademés dels ja esmentats usos feu notar que s'emplearen las pedras grabadas procedents de l'antiguetat ó novament esculpidas casi sens distinció en los sellos reals, en las alhajas de las iglesias, en los reliquiariis y encuadernacions de llibres liturgichs y en moltíssimas altres prenyas y mobles d'ordinari us, fins en los mosaichs.

La sigilografia ó tractat dels segells coincidí casi, segons digué, ab l'aparició de las pedras grabadas, y ellas foren materia preferida pera los segells sens repararse casi en lo emblema fins pera cartas ó documents religiosos. Indicá prest que los segells en cera y metalls preciosos foren molt usats en l'etat mitjana, si be l'antiguetat també usá sellos penjants de plom; y d'aquí passá á fer notar lo cambi de las imatges dels segells que presentaren unas vegadas los Reys ó elevats personatges sentats en trono de magestat ó combatent armats de punta en blanch, y prest á sas imatges succehí son emblema. D'aquí prengué ocasió pera parlar de l'origen y lleys de l'heráldica, nascuda entre los primers pobles civilisats si bé minuciosament reglamentada en Alemania, ab precisa determinació de las parts de l'escut, sos colors ó camp, son timbre ó figuras y sas divisions ó cuartels, de tot lo que doná una somera idea. No podia menys de parlar també del coronament d'aquets escuts per medi dels helms y coronas posadas sobre d'aquests, distingí las especies y diversa colocació d'uns y altres y feta menció de las divisas, lambrequins, tenants, soports, banderas penons y altres accessoris, termená essent molt aplaudit, ab una rápida menció de las ordres de cavalleria y ressenya de sas insígnias.

CRÓNICA DE L' ASSOCIACIÓ

(Continuació.)

DESEMBRE.—*Dia 13.*—Conferencia sobre «Nocions d' arqueologia» per D. Eduart Tàmaro, ocupantse de l' arquitectura ojival.

Dia 15.—Excursió al castell y vila de Centellas. Se notaren en la vila; bells y notables finestrals y altres vestigis y detalls artistichs de la última época del estil ojival; la grandiosa y severa casa-palau dels comtes de Centellas, obra del passat segle, en estat ruínós; un tipich portal que donaba entrada á la vila, en sa part N.; una creu de pedra—en un passeig,—obra del segle xvi; y la iglesia parroquial de bastant moderna construcció. Lo Castell en estat total de ruina presenta ja sols una extensa muralla coronada de marlets, soterrats bastions, enrunadas torras, la aixafada porta principal d' entrada, esfondradas voltas, negrenchs murs coberts d' erba y brosta y un conjunt misteriós, arrogant y fantástich dominat per lo farreny penyal fortificat alsat en lo centre del recinte. Notáren en l' interior l' antiga y abandonada capella de la Mare de Deu del Castell, ab un maltractat retaule gòtich; un macís y ample portal qu' ostenta un molt treballat escut d' armas; restes de la torra del homenatge, y de feréstegas premons; profonas sitjas y enrunadas despulas de las habitacions, quadras y altres dependencias. La vista que del Castell se disfruta es delitosissima. Se visitá lo poble de Sant Martí de Centellas que posseheix una important y antiquíssima imatge bizantina de fusta en bastant mal estat, conservada gracias á la pietat d' un dels últims comtes de Centellas, y una notable bassina de captar. Se reculliren curiosastradiccions y costums populars.

Dia 20.—Conferencia sobre «Literatura catalana antiga» per D. Antoni Auléstia y Pijoan, ocupantse de la historia de la llengua catalana y de la fisonomia especial que revesteix la literatura de la terra.

Dia 22.—Excursió al castell de Burriach.—Se visitá la iglesia parroquial de Cabrera; la famosa y secular alzina que medeix 22 pams de circumferencia en la soca, tenint 50 pams de llargaria sas arrels y branca; las ruinas del castell, essentne objecte d' especial estudi per part del excursionista encarregat de la monografia pera l' *Album pintoresch-monumental de Catalunya*; los encontorns de l' hermita de Sant Jaume d' Argentona, y finalment, arribats á Mataró visitaren los magnífichs cuadros de Viladomats, existents en la capella dels Dolors de la iglesia parroquial de Santa María. Se reculliren alguns datos històrichs y alguns exemplars d' arenas cuarsosas y argilas.

1879.—JANER.—*Dia 2.*—Sessió general. Se doná compte d' haberse felicitat al Rnt. Sr. Rector de la parroquia de la Concepció por lo nou altar major alsat en aquella iglesia, é indicantli la conveniencia de la reconstrucció del antich claustre de Junqueras. Se doná lectura á varias inte-

ressants notes històriques referents á Espolla y sa encontrada, recopiladas per lo soci delegat D. Antoni Balmaña; á varias novas referents á monumens megalitichs y altres antigüetats del Vallés, remesas per lo soci delegat D. Joseph de Rosselló; y á una comunicació del soci delegat D. Enrich C. Girbal donant compte de las obras que s' efectuan y deurán efectuar-se en lo monastir de Sta. María de Ripoll. Lo Sr. President doná varias noticias referents á Cervera; lo Sr. Soriano alguns datos artistichs referents á Montblanch; y lo Sr. Auléstia novas referents á una iglesia de la Selva, obra del celebrat arquitecte catalá Blay.

Dia 3.—Conferencia sobre «Nocions d' arqueología» per D. Eduart Tàmaro ocupantse del estil arquitectònic del renaixement en sos diversos caràcters y modificacions.

Dia 6.—Excursió á Badalona y á la Torre Pallaresa. En lo primer punt se visitá; la iglesia major notantse en la sacristia una colecció de pinturas, entre ellas alguna de Viladomat, y alguns fragments de retaules del segle XIV y XV; la casa *Pinós* que posseheix una bonica portalada de la primera época del renaixement, un mosaich en part romá, alguns bells finestrals gotichs, y la antiga Torra; y la lápida romana citada per Madoz en son diccionari geogràfic. En la *Torre Pallaresa* sols se pogué veure son bellissim exterior, notable obra del renaixement; y l' elegant pati d' entrada, d' estil ojival. Se visitá ademés en Santa Coloma la antiga *Torre Baldovina* y la casa *Pascalís* que posseheix bonichs detalls gòtics en sa fatxada. Se presenciá en Badalona durant la nit, la tradicional *festa dels Reis* que s' conserva allí ab agradables y especials caràcters.

Dia 10.—Conferencia sobre «Literatura catalana antiga» per D. Antoni Auléstia y Pijoan, ocupantse de las obras en prosa y en vers dels segles XII al XV.

Dia 17.—Conferencia sobre «Nocions d' arqueología» per D. Eduart Tàmaro ocupantse dels orígens de la escultura y sos avenços y caràcters en la antigüetat.

Dia 23.—Sessió general. Se doná compte de las gestions practicadas referents á la conservació del claustre de Sant Cugat del Vallés; d' haberse oficiat á l' Iltre. Arxiconfraria de la Sang, exitant son zel pera la acertada restauració dels quadros de sa propietat existents en la capella del Sagrament del Pi; y d' haberse felicitat al soci D. Lluís Domenech per lo premi obtingut en lo concurs pera edifici destinat á Institut Provincial. Se donaren per lo Sr. President varias novas referents á la Torre Pallaresa, y per lo Sr. Torras alres referents á las sepulturas antigas de Badalona.

Dia 24.—Conferencia sobre «Literatura catalana antiga» per D. Antoni Auléstia y Pijoan, ocupantse del moviment literari en los segles XVI, XVII y XVIII.

Dia 26.—Excursió á la Torre Pallaresa y á Sant Geróni de la Murtra.

En lo primer lloch se tregueren varis dibuixos, se comprová una làpida romana citada per Hubner, se visitá la capella senzilla y d' estil ojival, que posseheix una imatge barroca de la Verge notable per la expressió de son semblant; en l' interior del casal se notaren apreciables y richs detalls en sos adornos, escuts d' armes esculturats en pedra y varias inscripcions. Se visitaren las ruinas de Sant Geroni de la Murtra notables especialment per las testas y figuras dels capitells y claus del claustre de la primera época del estil ojival.

Dia 31.—Conferencia sobre «Nocions d' arqueología» per D. Eduart Tamaro, ocupantse de la escultura en las edats mitjana y moderna.

FEBRER.—*Dia 9.*—Excursió á Viladecans y Castell D' Aramprunyá. Se tregueren vistas heliogràfics de la casa senyorial fortificada, de la edat mitjana, coneguda per *Torré del Baró*, y del espadat turó ahont s' aixeca lo castell d' Aramprunyá.

Dia 13.—Sessió general. Se doná compte del nombrament de soci honorari á favor Excm. Sr. D. Manel Milá y Fontanals. Fou llegida la resenya de la excursió á Centellas per D. César August Torras. S' acordá solicitar del Ministeri de Foment la cessió d' exemplars d' obras publicadas baix sa protecció.

Dia 14.—Conferencia sobre «Literatura catalana moderna» per don Joaquim Riera y Bertran ocupantse del concepte social del modern renaixement literari catalá.

Dia 16.—Excursió á Badalona. Se visitá la colecció de cuadros formada per lo Dr. Vergés y Mirassó, Pbre. existent en la sagristia de la Parroquia de Dalt; las antigas sepulturas del terme de Pomar descobertas en 1860; practicantse alguns estudis en los restos existents; lo mas Boscá; lo castell de Pomar y la casa senyorial de Pinós. Se tregueren en dits punts varis dibuixos.

Dia 21.—Conferencia sobre «Nocions d' arqueologia» per D. Eduart Tamaro ocupantse de la pintura en la antigüetat.

Dia 28.—Conferencia per D. Joseph Ixart sobre «L' art de llegir en veu alta.»

MARS.—*Dia 7.*—Conferencia sobre «Literatura catalana moderna» per D. Joaquim Riera y Bertran ocupantse de la poesia lírica.

Dia 13.—Sessió general. Se doná compte d' haberse felicitat al Excelentissim é Ilm. Sr. Bisbe de la Diócessis per sa circular referent á la conservació de retaules y objectes arqueològichs del culto y restauracions de monuments religiosos. Lo Sr. President doná algunas noticias generals históricas y artísticas referents á Sant Martí de Provensals, lo Sr. Soriano altres referents á documents antichs existents en l' Arxiu parroquial de dita població, y lo senyor Auléstia altres sobre l' origen y fundació de la meteixa.

Dià 14.—Conferencia sobre «Nocions d'arqueologia» per D. Eduart Tàmaro ocupantse de la pintura y del grabat en las edats mitjana y moderna.

Dià 16.—Excursió á Sant Martí de Provensals. Se visitá la iglesia parroquial, la torre del *Fanch*, la creu de la Sagrera, los arxius municipal y parroquial, y la fàbrica dels Srs. Borrás Servat y C.^a. S'extractaren varis notables documents, se tregueren varis dibuixos y se reculliren belles tradicions religioses é històriques. Se reberen delicats obsequis y atencions del *Centre Catalanista provensalench*.

Dià 20.—Sessió general. Se doná compte d' haberse rebut de la *Comissió liquidadora de la Jove Catalunya* los llibres pertanyents á la biblioteca d' aquella institució. Se donaren per lo Sr. President algunas noves referents á la montanya de Montserrat.

Dià 21.—Conferencia sobre la «Descripció é historia de la Capella Real de Santa Agatha de Barcelona» per D. Andreu Balaguer y Merino.

Dias 22, 23, 24 y 25.—Excursió á Monistrol y Montserrat. En lo primer punt s' examiná una preciosa custodia gòtica y altres notables objectes arqueològichs. En Montserrat se tregueren varias vistas heliogràfichs del monastir y de la montanya.

Dià 28.—Conferencia per lo Rnt. Mossen Jascinto Verdaguer, Pbre. donant á coneixer sos inspirats *Idilis y Cants mistichs*.

ABRIL.—Dià 4.—Conferencia sobre «Literatura catalana moderna» per D. Joaquim Riera y Bertran ocupantse de la poesia dramática.

Dià 9.—Sessió general. Se llegiren: una comunicació del soci delegat D. Salvador M.ª Solá donant noticias referents á troballas arqueològichs en la riera de Tenas prop de Caldas de Montbuy, altre comunicació de D. Lluís Alvarez y Verdaguer delegat á Vilafranca donant varias noves respecte als monuments artístich-arqueològichs existent en lo Panadés altre comunicació del Sr. Comte de Centellas donant noticias sobre lo castell de Sant Martí de Centellas, la ressenya de l' excursió á Badalona, per D. Heribert Barallat y altre ressenya per D. Cèssar August Torras de l' excursió efectuada á Sant Martí de Provensals.

Dias 12, 13 y 14.—Excursió á Santas Creus. Se visitá en Alcover una notable y primitiva iglesia coneguda per la *Mezquita* de la qual se 'n tregueren dibuixos; y en la Plana l' imponent pont de ferro de la *Rochela*. En Santas Creus se tregueren també varis dibuixos y calchs d' interessants làpidas é inscripcions. Se reculliren aixis meteix curiosas tradicions.

Dias 13, 14 y 15.—Excursió á Sant Miquel del Fay y Caldas de Montbuy. Se visitaren las bellas cascates, las preciosas covas, y las ermitas de Sant Martí y de Sant Miquel, essent de notable en aquesta una imatge d' alabastre de la primera época del goticisme. En Caldas de Montbuy se visitá la iglesia parroquial, la casa senyorial de *Rupit*, l' antiga casa *Vall-*

gornera, la barriada de la Sinagoga, la capella de Santa Susagna, un torreó antich, la font del Lleó, l'establiment balneari de casa Rius y l'hermita del *Remey*. S'adquiriren noves exactes sobre lo descobriment d'un mur antich en la carretera en construcció á Granollers. Se feu la troballa y adquisició d'un notable fragment de lápida romana. Se tregueren durant l'excursió distints dibuixos y calchs d'inscripcions y lácidas romanas y de la edat mitjana. S'adquiriren ademés, alguns documents, monedes antigas y exemplars d'estelactitas de las coves de Sant Miquel.

Dia 18.—Conferencia sobre «Nocions d'arqueologia» per D. Eduart Tàmaro ocupantse de la música y de la literatura.

Dia 23.—Vetllada literaria ab motiu de la diada de Sant Jordi. Se llegiren varias composicions en prosa y en vers dels senyors Tàmaro, Cabot (D. Joaquim), Verdaguer Pbre., Verdú, Riera y Bertran, Garriga y Lloró, Torras (D. César), Masriera, Gallard y Guimerá.

Dia 25.—Conferencia sobre «Alguns monuments megalítichs de Catalunya», per lo Il·ltre. Sr. Comte de Belloch.

EXCURSIÓ Á LA AMETLLA Y LA GARRIGA

EFFECTUADA LO 5 DE OCTUBRE DE 1879.

Ab lo tren de las sis del matí se dirigiren á Granollers los socis don Antoni Torrents y Torres, D. Antoni Auléstia, D. Pau Guim y Riu, D. Antoni Massó, D. Carles García, D. Francesch Bordas, don Joaquim Casades, D. Pelegri Casades, D. Cessar August Torras, D. Jaume Balaguer, D. Joaquim Guasch y D. Pau Soler, ahont contemplaren una volta mes, per havershi fet ja altres excursions, las interessants bellesas arquitectónicas de la vila. De Granollers se dirigiren per Canovellas, qual típica iglesia románica te ja ben visitada l'Associació, á la grandiosa masía nomenada *can Draper*, ahont foren rebuts d'una manera afectuosíssima per son propietari l'individuo de la Associació D. Joan Draper y per sa senyora esposa. Es aquesta casa una grandiosa masía qual construcció principal de finals del segle xv, es notable en particular per tenir alsada en la part nort una magnífica torre quadrada construïda en lo segle xvi, de quatre pisos, enterament aislada, á la qual s'hi entra per medi d'un pont llevadís desde 'l primer pis de la masía. Posseheix aquesta típica mobiliari, especialment en caixas y llits, conservant també una prehuada colecció de trajos de pagesa rica de principis del segle passat. Lo Sr. Draper després d'haver mostrat

als excursionistas sa casa y 'ls voltants, richs de vegetació que forma en alguns punts encantadors paisatjes, los invitá á sa taula en companyia de sos amichs los germans Srs. D. Joseph de Rosselló rich propietari de la Garriga, nostre soci delegat, y D. Pere de Rosselló molt conegut en los centres catalanistas. L' esplendidesa del dinar fou acompanyada ab la mes franca alegría, y á las postres, després de remerciar á la familia Draper sa atenció delicada envers l' Associació, se pronunciaren alguns discursos y brindis respirant tots lo més pur entusiasme catalanista.

A las tres de la tarde deixaren los excursionistas la casa *Draper*, y, acompanyats de son duenyo y dels germans Rosselló, se dirigiren á la masía nomenada *can Terrés*, propietat de D. Joseph de Rosselló. Abans de travessar la riera del Congost entraren en la masía nomenada *Rosanes* que, darrera sas modernas construccions, deixa veure la antiga fortificacio quadrada, ab marlets, y tenint la porta d' arch apuntat en una torre que s' avansa del centre de la primitiva fatxada; vegentse ara en hermosa perspectiva al fons d' un pati. En aquesta casa 's conserva un fragment de ballesa interessant de veure. A l' altre banda de la riera se troba lo bosch de *can Terrés* de soberch aspecte, á la sortida del qual hi ha la casa que es tal volta una de las construcciones rurals més grandiosas de Catalunya. Los germans Rosselló feren als excursionistas ab excessiva galanteria, los honors de la meteixa, y després d' haverlos acompanyat á veure la antiga capella románica de Ntra. Sra. del Camí ahont hi ha la famosa lápida sepulcral de la filla de Vifred, Sixilona, y d' haverlos mostrat totas las grandiosas dependencias de la masía ahont s' hi troban munió de mobles notables en especial arcas, una d' ellas d' un escelent gust plateresch que son propietari te destinada á ser restaurada, los invitaren á un exquisit berenar, acompanyantlos després á la Garriga. Allí vegeren los antichs banys d' aigua termal propietat del meteix Sr. Rosselló y la capella de Sant Macari en la qual s' hi veu un Sant Crist de ferro que se suposa de últims del segle xiv.

Los excursionistas retornaren á Barcelona desde la Garriga ablo darrer tren, després d' haver regraciat com se devia als Srs. Draper y Rosselló sos obsequis en nom propi y en la de la Catalanista que representavan.

EXCURSIÓ PARTICULAR

Á VALLBONA, BELLPUIG, LLEYDA Y BALAGUER EN LOS DIAS 3 AL 8 DE
SETEMBRE DE 1879.

Després d' haber visitat La Espluga y Poblet, notat de pás los castells ó mansions senyorials de Solivella, Ciutadilla y Verdú, interessants baix distints conceptes y de regrés de las festas de Vallfogona, se dirigiren á Vallbona de las Monjas los socis D. Ursino Mitjans, D. Esteve Sunyol, D. Cèssar August Torras y D. Camilo Carbó. Tinguéren allí una entussiasta y hospitalaria rebuda, veyentse obsequiats y acompanyats durant sa estada en dit punt per los Srs. Alcalde, Metje, Apotecari, Cabo de sometent y altres apreciables y digníssimas personas, aixís com rebéren també lo servey y custodia de la Guardia Civil.

A las primeras horas del matí del dia 4 sortiren en companyia de las expressadas personas envers lo Tallat distant unas tres horas de Vallbona y essent pessim lo camí que hi conduheix. Lo Tallat, alta montanya que domina las distintas encontradas de l' Urgell y la conca de Barberá, té en son cim notables ruinas, restos del priorat de N. S. del Tallat, dependent de Poblet. Antiguament ocupaba 'l meteix lloch lo monastir de Colobres anterior al de Vallbona y refundit ab lo meteix. Lo mes important d' eixas monumentals despallas es un ample pati quadrat ornat per bellíssims finestrals de preciosos frisos y richs é historiats capitells esculptorats; una gran y bella porta ab robustos pilans ostentant elegants capitells ab minuciosas alegorías; y en una de sas alas una preciosíssima é incomparable galeria,—que amenassa desplomarse—qu' es una verdadera obra d' art y que val per sí sola la pena de la excursió. La forman 7 esbelts archs sostinguts pèr finas columnetas en feix rematadas per grossos capitells magnífica y pulcrament trevallats en lo historiat de sos dibuixos que representan distints passatges; no menys elegants son las bases de las columnetas y pulcras las figuras alegóricas que 's destacan en la unió de las ojivas. Es molt notable també en lo extrem de la galeria una porta d' estil gótic flamiger ab figuras policromadas. ¡Mes en quin estat d' abandono! ¿Que fá la Comissió de Monumentos de la provincia á que pertany? ¿Ignora tal vegada sa existencia? Per un ínfim preu sabém que son propietari está disposat á despéndressen. Altres apreciables detalls inclouhen á mes dels expressats aquellas gran-

diosas ruinas tant en los restos de la iglesia com en l' ala exterior N. O. del edifici que presenta ab sa notable extensió y sos múltiples *finestrals un bonich cop de vista*.

V. De regrés á Vallbona 's reuniren ab los associats Srs. D. Francesch Ubach y Vinyeta, D. Carles García Vilamala y D. Francesch Bordas visitant junts aquell históric y artístic monastir; del que son especialment notables son bellíssim conjunt exterior, sa elegant llinterna ó cimbori gòtic, los richs sepulcres de l' iglesia, lo regi chór cobert son sòl per esculptoradas llosas sepulcrales y sas parets per tapissos y pinturas; y los artístichs claustres que sòls furtivament y per distints forats esguardar pogueren. Grandiosas y de distints gèneros fóren las sensacions en Vallbona per los excursionistas experimentadas. *Molt favorable acullida 'ls hi fou dispensada per lo Rvnt. Capellá del monastir Mossen Capdevila qui 'ls mostrá tot quant no essent en la clausura era dable veure en lo sobreentés monument. Li doném un expressiu vot de gracias, tant mes quan feu notables y profitosos oferiments á l' Associació, quan renovi la visita, que no será á molt tardar. Per ell sapigueren obraba ja temporalment—segons se tenia sollicitat—en poder de nostre delegat á Santas Creus lo interéssant y voluminós llibre-crónica referent á n' aquest últim cenobi y depositat en lo arxiu de Vallbona. Ab motiu d' aixó acordaren passar á Santas Creus los Srs. García, Bordas y Ubach, marxant aquella meteixa tarde á reunir-se en Solivella ab lo soci D. Heribert Barallat y lo Sr. germá del indicat Sr. Ubach.*

En lo vinent dia 5 guardant bona memoria dels obsequis rebuts en Vallbona sortiren envers Bellpuig acompanyats fins aquest últim punt per lo Sr. Alcalde del primer, los Srs. Torras, Mitjans, Carbó y Sunyol.

En Bellpuig se reuniren ab los associats Srs. Franquesa y Gomis,—qui sortí prompte cap á Barcelona—Balaguer y Merino (D. Andreu y D. Jaume) y Balaguer (D. Salvador) delegat á Manresa. Visitaren: la magnífica obra del renaixement, lo sepulcre de D. Ramon de Cardona, preciosíssima joia artística conservada en la iglesia parroquial ahont s' hi guarda aixís meteix un antiquíssim y venerat Sant Christ, contantsen interéssants tradicions religiosas; las ruinas del antich castell ó mansió senyorial, pedrera avuy de la població; y lo antich monastir de Franciscanos ahont

es especialment de notar son original y ja bastant conegut y reproduhít clauistre.

Sortiren á la nit tots junts cap á Lleyda.

Visitáren lo següent dia 6, lo institut de Lleyda, lo museo d' antiguetats y la catedral antiga—avuy castell, desde la guerra de successió—acompanyats dels socis delegats Srs. D. Lluís Roca y Florejachs, D. Frederich Renyé y Viladot y D. Lluís Gené Gimbert que 'ls tributaren tota lley d' atencions. En dita visita reberen la grata nova de que 's gestionaba pera rescatar en bé del art la bellíssima y prehuada abans dita catedral avuy en una situació que causa al visitant condól é indignació. ¡Molt encara 's deu sa relativa conservació al esmentat Sr. Roca y Florejachs! Fóren també degudament rebuts per lo soci delegat D. Joseph Pleyan de Porta qui no pogué acompanyarlos com manifestá haurian sigut sos desitjos, per son delicat estat de salut.

(Acabarà.)

ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA.

CERTÁMEN PERA L' ANY 1880.

Continuant aquesta Associació son propósit d' estimular los estudis que més indicats sian pera popularisar la idea que la guie, reduhida á fer coneixer Catalunya, inaugura lo segon any académich obrint un certámen baix las següents bases:

1.ª Se concedirá un premi consistent en una medalla d' or ab son nom, lo títol de soci honorari d' aquesta Associació y 25 exemplars de la obra premiada, al autor de la mellor *Monografía de la montaña de Montserrat*, baix tots sos punts de vista: topográfich, meteorológich, hidrológich, d' historia natural (fauna, flora, mineralogía, geología, paleontología), histórich, prehistórich, artístich, pintoresch, etc., acompanyada d' un ó més panoramas y d' un mapa de la montaña, trassat ab curvas de nivell de 10 en 10 metros y líneas de relleu topográfich, á la escala máxima de $\frac{1}{25,000}$ y ab indicació de camins, alturas, distancias, etc. La monografía deurá esser escrita en catalá y tenir una extensió mínima equivalenta á 50 planas del *Butlletí de la Associació d' Excursions Catalana* y máxima de 150. Será preferit lo treball que continga més datos nous y d' observació propia y que al meteix temps en son plan y en sa execució mellor responga al propósit que anima á la Associació, de popularisar lo coneixement de nostra terra y la afició á estudiarla.

2.ª La propietat de la obra premiada quedarà á favor de la Associació d' Excursions Catalana durant 2 anys á comptar desde la fetxa de sa publicació, que farà á sas expensas. Després de dit plasso, passarà á favor del autor mitjansant las formalitats legals necessarias y ab condició de fer constar sempre en la portada de la obra lo nom de la Associació y la circumstancia d' haver sigut premiada y publicada per la mateixa.

3.ª Pera dit premi hi haurà un ó més accéssits, consistents en una medalla de bronze ab lo nom del autor que l' hagi obtingut.

4.ª Las obras que aspirin á dit premi deurán esser entregadas al infrascrit Secretari de l' Associació ó á qui l' substituheixi en dit càrrech, avans lo dia 15 de Juliol del any 1880, de 8 á 10 del vespre, en la secretaría de l' Associació, instalada en 'lo *Fomento de la Produccion Española*, (Gegants, 4, primer.) Las obras se presentarán sens firma ni rúbrica de llurs autors, ni copiadas de sa má, ni ab sobrescrit de sa lletra. Cada una portará un lema y anirá acompanyada d' un plech clos, ab lo mateix lema, dintre l' qual hi haurá lo nom y residencia del autor. Lo secretari donará rebut de totas las obras que se li entreguin y las no premiadas podrán esser retiradas oportunament, mitjansant lo retorn del rebut.

Barcelona 15 de Octubre de 1879.—Lo President, RAMON ARABÍA Y SOLANAS.—Lo Secretari, MARSAL AMBRÓS Y ORTIZ.

REMITIT

Sr. Director de *L' Excursionista*.

Molt Sr. nostre: Esperem de V. se servirà insertar en lo periódich que dignament dirigeix lo següent comunicat qu' en 6 del present mes fou insertat en lo *Diari Catalá*; quedantli verament reconeguts.—P. A. de la J. D., lo President accidental, *Artur Bofill*; lo Secretari, *Marsal Ambrós y Ortiz*.

La Junta Directiva de l' ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA ha vist ab gran disgust lo fallo-dictámen qu' en lo *Certámen literari en honor del Rector de Vallfogona* s' ha donat respecte al premi ofert per nostra ASSOCIACIÓ. En lo número 95 del *Diari Catalá*, corresponent al diumenje dia 31 del passat mes, plana 96 y en lo número 10, any II de *L' Excursionista*, se llegeix:

«Un exemplar ricament encuadernat de la *Monografía y fotografias de Santa María de Ripoll* al autor de la mellor memoria históric, topogràfic, artístic, científica del poble y terme de Vallfogona de Riucorp.»

«Premi núm. 47» Memoria-históric-artístic-topogràfic-científica del poble de Vallfogona y son terme.» Lema: «Açí jau un escolá etc.»

«Estensa memoria, treball concient, si be que no del tot castís en que's dona claríssima idea de la situació del poble, de sa flora y de las qualitats de sa terra, ab l' anàlisis químic de sas aigües y ben plena noticia de sos antecedents histórics. Es verdadera y apreciable monografía de la comarca de Vallfogona de Riucorp, digne en tots conceptes de premi de *mes valor y estima*.»

La Junta Directiva no entrarà á investigar las causas que motivaren la omisió de las paraulas «quin valor se destina íntegro á la restauració de dit monument (de Ripoll) segons las bases de la suscripció iniciada á tal objecte per l' «Associació d' excursions Catalana» al redactarse lo cartell, com tampoch las que induhiren á passar en silenci la oferta de «una suscripció gratuita y permanent desde lo número 1 al *Butlletí* mensual il·lustrat que la meteixa publica; que forma part del premi esmentat, y sí se veu precisada á fer las següents observacions á las paraulas «digne en tots conceptes de premi de mes valor y estima.»

Al esser invitada l' «Associació» per la organitzadora del certámen pera contribuirhi ab un premi, cregué que lo més propi, lo que responia més directament á son objecte era oferirne un que tingués significació dintre los fins qu' ella's proposa y al tema que demanava.

Cap mes indicat que la «Monografía del monastir de Ripoll» tan lleugerament calificada, sens atendre ni á sa significació ni al destinó que's dona á son producte, com també, á pesar de la poca consideració que ha merescut, lo *Butlletí* qu' es lo resúmen dels esforços de la Corporació. No sembla sino que s' hagi confós la paraula *valor* ab la paraula *preu*, en qual cas resultaria que la

flor natural en los Jochs Florals, premi que, si molt convé se llensa l'ensentemà, fora menys cobdiciada que altres premis que tenen mes preu, encara que no tant valor.

Finalment, si l'autor del treball premiat hagués cregut que lo premi era de poch valor y estima no s'hauria dignat obtarhi, perque sabia lo que li pertocava cas de guanyarlo. Ben concreta era la ofrena: si s'hagués ofert, per exemple, un indeterminat objecte d'art, podia allavoras quedar l'autor desenganyat pensantse obtindre un quadre d'En Fortuny y trobarse tant sols ab lo més desgraciat ensaig d'un aprenent de pintor.

La Junta Directiva de l'«Associació d'excursions Catalana» no pot donchs prescindir de manifestar son disgust per los termes ab que ha sigut calificat lo premi en lo esmentat fallo-dictámen. Tant sols li resta fer avinent que per causas que tothom pot comprendre ha aplassat fins avuy lo ferho públich.

Barcelona 18 de Setembre de 1879.—Per acort de la Junta Directiva, lo President accidental, *Artur Bofill*; lo Secretari, *Marsal Ambrós y Ortiz*.

NOVAS.

Lo dimars 21 del corrent á dos quarts de set de la tarde visitá lo local de nostre Associació l'Ecxm. Sr. D. Antoni Cánovas del Castillo, acompanyat dels senyors D. Manel Duran y Bas, D. Manel Girona, Don Eduart Gibert, D. Mariano Maspons y D. Pere de Rosselló. Rebut pel Sr. President y per alguns altres socis, desde lo primer moment cridaren particularment sa il·lustrada atenció las tres columnas en peu de l'antich temple d'Hercul. Las examiná detengudament en son conjunt y detalls, en sas especials labors y ab la facilitat que li es propia combaté las opinions que las suposaban de menor importancia de la que verament tenen, y felicitá á l'Associació per son esment en conservarlas. No menos llohá l'honor donat á Parcerisa concedintli la testera de la Presidencia, y sentat en son estrado examiná ab admiració las láminas heliográficas de l'*Album pintoresch monumental de Catalunya*, aplaudint en particular la difícil vista del saló de la Llotja del mar de Barcelona, las molt notables del monastir de Sant Cugat del Vallés y mes particularment las presentadas en lo segon tomo de dit album al que pregá se li contés com á subscriptor, com també ho feren molts dels Srs. presents. Li fou mostrat tot seguit lo petit si bé complert *Album de Poblet* del que li fou regalat y dedicat un exemplar; y vistos los dibuixos originals degudament coleccionats que 's conservan en cartera, llohá tan laboriosa com aprofitada empresa si bé consigná ab gran perspicacia las ventatjas que la fotografia portaba sobre lo dibuix pera la fidelíssima reproducció dels monuments. Vistas algunas lápidas de Stas. Creus y altres exposadas en lo saló passá á la Secretaría ahont veijé ademés de la comensada biblioteca y alguns objectes arqueologichs, aixis com abans habia vist la colecció mineralógica-zoológica, la cámara fotogrífica elaborada pel distingit soci Sr. Bordas, causantli notable sorpresa sa perfecció. Omitim aquí las frases de beneplacit que dirigí á l'Associació, y despedit pel Sr. President D. Eduart

Támaro qui expressá que aquella, inspirada pels treballs de Ponz, Cean Bermudez, Percerisa y altres, seguiria portant á cap colectivament los treballs que aquells aïslats emprengueren, contestá lo Sr. Cánovas que prou coneixia los notables treballs citats, y que reconeixent que Catalunya sabia portar á cap ab fé y entussiasme tals empreses, recordaria sempre ab gust sa visita y se complauria en coneixer los adelantaments que las investigacions excursionistas millors encara que l' estudi de las obras més anomenadas y de las mes preciadas reproduccions artístiques podian portar al coneixement cert y positiu de tota ciencia ó art.

Han sigut cedits á l' Associació los objectes y obras següents: Per lo Sr. Flotats, quatre grossos claus de ferro del segle xv, procedents de Toledo. Per lo Sr. Tenas, un dibuix del projecte de fatxada de la Catedral de Barcelona. Per lo Sr. Sans, un dibuix en llapis del arch de Bará, altre en tinta d' uns capitells de la Sinagoga de Santa María la Blanca, de Toledo, y altre d' uns detalls de la porta de Sant Isidro d' Avila. Per lo Sr. Blanch, un tomo dels *autos sacramentales*, de D. Pedro Calderon. Per lo Club alpi polach, *Anuari* número IV. Per lo Sr. Barallat, *Historia de la taquigrafia de los griegos y romanos* de D. Joseph Balari y Jovany. Per. D. M. Ll. *Lo rat-penat*, calendari llemosí corresponent al any 1875, *La roja y Coronel d' Anjou*, de D. Francesch Pelay Briz. Per lo Sr. Arabia, *Los clubs alpins y las Asociacions d' excursions*. Per l' Associació d' excursions Catalana, *Conferencia internacional dels clubs alpins y XV junta general del club alpi suis*. Per l' Excmá. Diputació provincial de Barcelona, una colecció de 40 volúms. Per lo Centre de Mestres d' Obras de Catalunya, *Memoria necrológica de D. Antonio Robert y Morera*, llegida per lo soci D. Joseph Antoni Obradors, en la sessió pública de 28 de Setembre últim.

Han sigut adquiridas per la Associació las obras següents: *Constitucions de Catalunya* per Mieres, un volúm; *Respuesta del aragonés aficionado á las antigüedades de su reino*, per lo Dr. Fray Andreu Casans y Torres, Pbre., un volúm. *Llibre del rosari de Nostre Senyora del Roser*, per Mossen Francisco Roca, Pbre., un volúm.

Periodichs rebuts.—*Journal d' Athènes*, y *Boletin de la Sociedad geográfica de Madrid*.

Lo distingit enginyer de l' armada D. Andreu Aveli Comerma, fou objecte durant sa estancia á la nostra ciutat de las més senyaladas probas de consideració y estima per part dels catalanistas admiradors del eminent compatrici que tant alt ha sapigut colocar lo nom de sa patria ab la construcció de l' important obra del Ferrol, coneguda per lo *Digue de la Campana*. Entre altres dels obsequis que se li tributaren cal mencionar lo dinar

ofert per distints catalanistas, lo dia primer del present mes, en lo gran restaurant de Fransa, y al que hi assistí una comissió de la nostre Junta Directiva. Al destaparse lo *champagne* pronunciaren notables y oportuns brindis los senyors Calvet, Oller, Tomás y Salvany, Aulestia, Riera y Bertran, Vilanova, Ricart, Arabia, Bartrina, Arús, Gallard, Massó y Maspons y Labrós, llegintse després treballs literaris d' alguns dels enomenats escriptors, y poesías dels senyors Torres y Reyató, Guimerá, y Pirozzini.

Lo Sr. Comerma doná las gracias als concurrents ab un brindis tan modest com plé d' entussiasme patri. Manifestá que quant l' enginyer se trobava agobiat ab las dificultats facultativas y económicas que 's presentavan pera portar avant sa obra, sentia tot seguit naixer en son cor l' esperit catalá que may s' atura ni retrocedeix al davant de cap empresa, per poderosa y difícil que sia; que aquest sentiment y lo recort de que 'ls catalans han deixat sempre y á tot arreu ben sentat lo nom de Catalunya, li *leu perseverar ab fé, energí y constancia en la realisació d' una obra de* sí complicada y per demés important, y aixís, afegi, si l' Espanya admira avuy l' obra del Ferrol, á Catalunya, á sa parla, á sas tradicions, á sos valls y montanyas, ho deu: lo *dich de la Campana* no es obra meva, es obra de la hermosa patria catalana.

Inutil es dir, que tan patrióticas manifestacions, expressadas per altre part en selecte llenguatge catalá, foren rebudas ab entussiasmas aplausos per la escullida concurrencia que omplia per complert una de las primeras salas del acreditat restaurant de Fransa.

Per lo Sr. Trayter, sóci delegat de aquesta Associació á Figueras, s' ha fet ofrena á l' Associació de un dibuix de una lápida existent en lo castell de S. Salvador, en la montanya de S. Pere de Roda; qual inscripció llatina, en alt grau interessant, ha sigut traduhida per lo meteix Sr. Trayter en la forma següent:

«En lo mes de Juliol del any de Cristo 1283, lo senyor Pons Hugo
»comte de Ampurias vescomte de Bas y Cabrera, fill de la senyora Civila
»comtesa d' Ampurias, construhí est fort de S. Salvador, qual fort, junt
»ab lo comtat d' Ampurias dos anys després de dita construcció los perdé
»lo senyor Comte per má dels francesos en lo mes de Juny, y recobrá ab
»má armada sis mesos després del predit Juny Pere ilustrissim rey de
»Aragó, y expelí d' esta terra á los francesos y..... (1) de França los quals
»foren vensuts en lo coll nomenat de Parnissars, y lo senyor Felip de
»França morí en dita excurció.»

Nostre compatrici lo distingit tenor D. Joseph Tamaro resident en Nova-York, després d' haber cantat en tots los teatres d' Europa y parti-

(1) Espay esborrat per un llam. Se creu que diria «á son rey»--Nota del T.

cularment en lo Principal d'aquella ciutat sabem qu' ha dedicat á S. M. D. Alfons XII la Missa per ell composta y que ab extraordinari exit y en presencia del cardenal Mack-Closkey fou cantada en la catedral catòlica de dita ciutat.

Ab las dos magníficas láminas que reprodueixen las torres de la catedral de Barcelona y lo claustre de la de Tarragona, ha seguit publicantse en lo Album pintoresch monumental de Catalunya, la Monografia de la Catedral de Barcelona escrita per D. Eduart Tàmaro la que promet com esperem molta copia de datos y detenguda crítica, cosa fins are no portada á cap ab la forma que l' importancia de tan grandíós monument reclama.

La Comissió de monuments de Tarragona ha fet arreglar en lo recinto del monastir de Poblet una habitació pel guardia del meteix, á fi de que sia més continua y efíca la vigilancia d'aquellas prehuadas ruinas.

Copiem de *La Renaixensa* lo següent:

«Pel conegut restaurador y pintor D. Alexandre Planella ha sigut portada á felis terme la restauració del retaule de S. Martí y S. Martiriá bisbes, fins are existent en lo claustre de la catedral de Barcelona. Era tal l'estat deplorable d'aquellas taulas pintadas á l'encaustich á últims del segle xiv, que moltisims punts habian ja saltat, altres tenian los colors casi pulverisats y en moltes parts los tons se trobavan obscurits y perduts deixant sens apariencia lo miniaturat del finíssim dibuix dels ropatjes y altres accessoris. Tot ha sigut portat á llum pel citat restaurador y si bé es de doldrer que lo secret de la pintura á l'encaustich y sens vernís siga en molta part perdut, sempre tindrán notable reala aquestas obras mentres se procure conservar sa frescura y puresa de perfils. Dit retaule ha sigut colocat en una de las capellas de la nau lateral esquerra del temple ahont faltan en bona part las llums pera apreciarlo y tapa casi completament la vidriera que té darrera. Aplaudim l'esment prés pera sa conservació, mes aquesta seria tal vegada millor y mes aprofitada pera son estudi si fos colocat com en exposició permanent en las espayosas y claras salas del Capitol.»

AVISOS ALS ASSOCIATS.

Desde'l dia 1 del vinent Novembre quedarà obert lo local de l' ASSOCIACIÓ de las 11 á la 1 del mitjdia y de las 8 á las 11 de la nit.

En virtut de conveni efectuat ab la ADMINISTRACIÓ de la IL·LUSTRACIÓ CATALANA «LA LLUMANERA» de Nova York, podran los associats subscriure's á tan important y econòmica publicació ab considerables ventatjas. Los Srs. Associats que desitjin enterarse de las indicadas condicions poden passar per lo local de l' ASSOCIACIÓ, ahont las trobarán exposadas.

P. A. de la J. D.—Lo Secretari 1.er—CESSAR AUGUST TORRAS.

Imprenta de «La Renaixensa», Porta-Ferrissa, 18, baixos.